

BI MUNDUEN ARTEKO GERRA

ANTTON PEREZ DE CALLEJA

Golkoko gerrak, giza portaeren aztertzaileentzat ariketa ona izana izan behar du, batez ere historiaren joana zibilizazio desberdinen arteko talka gisa ikusten dutenentzat, guztiak galeran irteten diren baina aldi berean gutziek zerbait ikasten duten prozesu legez alegia. Kultura, trukea eta mestizaketa da edota ez da ezer.

Mundu bakar batean bizi garela eta gure portaerak elkar-tasun eta elkarmenpekotasun-printzipio batzuk jadanik be-reganatuak behar zituzkeela erizten dutenen teoria gozoa, mila zatitan txikitu ez bada ere, oraingoz eta gutxienez ere belaunaldi batean bederen, gerorako utzia izan beharko luke. Ezen, enfrontamendu honetatik erraz jasotzen bait da berori gezurtatzen duen zenbait ziurtapen, ziurtapen lotsagabe samarra agian, baina hala ere, sendo askoak.

Lehenengoa noski, ez garela mundu bakar batean bizi, zenbaitzuetan baizik, eta oraindik ere, mundu horiek elkarren artean ez dutela zerikusi handirik eta helburu oso desberdinen atzetik dabiltzala.

Mendebaldeak, mundu arabiarraren zati bat zeharo zapaldu du, erantzunezinezko teknologi nagusitasuna argiro erakutsiz. Teknologia hori izan da, hain zuzen ere, beti mendebaldeko munduaren erreminta. XVI mendean, Mendebaldeak *terra incognita* inbaditu zuenean, bere itsasoko nagusitasuna —itsas arkitekturaren eta nabigazio-teknikan egindako aurrerapenak—, nagusitasun militarra —zalditeria eta artilleria erabiltzea— eta bere antolamendu ekonomikoa —Indietako Konpainiak— izan ziren beste kontinenteez jabetu eta gero mendeetan zehar kontrolatzeko gaitasuna eman ziotenak. Nagusitasun materiala, noski, eta ez morala, nahiz eta guk beti bata bestearekin nahastu izan.

Mende honetako mendebaldearen atzerabiltzea —kolonien galera— ustiapen-mundu baten amaiera legez interpretatua izan behar du, baina ez ustiapenaren beraren amaiera gisa, hau orain erosoago egiten bait da nazioarteko merkataritzaren bitartez. Era berean, ez da halaber teknologi nagusitasun, beraz nagusitasun militar erantzunezin baten amaieraren hasiera ere.

Mundu anizkoi batean bizi gara eta beronek bere elementuen artean, ustiapen eta menpekotasun-erlazio desberdinak mantentzen ditu. Batzuek badakite eta badaukate eta besteek ez dakite eta kontrolatuak dira. Aplikatu hau teknologi edo salgai-trukeari edota Estatuaren arteko harremanei. Berdin da. Herrialde batzuek beste batzuen eskutan daude. Hirugarren Munduaren independentzia politikoak ez du ezer askorik esan nahi eta inolaz ere ez du bere menpekotasun ekonomikoaren bukaerarik adierazten.

Bi munduen artean dagoen sakanak, berriki dramatikoki garbi ikusi ahal izan dugun legez, lehen bezain handia izaten jarraitzen du. Teknologia gainera, eskuratzeko edo kopiatzeko ere zoli eta zailago bihurtu da. Orain, ezagutza purua baino ez da, prozesatu, metatu eta igortzen den informazioa.

Bere baliabideen zati handi bat mendebaldeko ar mak erosten erabili zuen Irak, ez da gai izan beroriek zuzen eta zorrotz erabiltzeko, ezen armek berek ere, ezagutzaren azpiegitura, beren kultura eskatzen bait dute. Hirugarren Munduko hezkuntz sistemek, ezin dezakete teknologia hori sortzen den abiaduran irentsi, ezen hain tradizional eta usuariozkoak diren gizarte horiek, horretarako prestatzen ez dituen bizi-moduarekiko zordun bait dira. Beren ekonomia ere ez da garatu, zeren hazkuntza ekonomikoa, funtsean, ikasketa eta irenste-kontua bait da eta ez, lehen pentsatzen zen bezala, kapital-metatze arazoa.

Bigarren ziurtapena, gatazkaren izaeratik ondorioztatua da. Irakek, berarentzat ohartu gabeko moduz ziur aski, mendebaldeko hirukietako bat ukitu zuen: energi hori nikuntza seguru eta merkea. Mendebaldeak baditu morrontza batzuk. Arlo honetan ez da gai izan oraindik bederen bere erantzun autonomo bat emateko eta horrek hondagarri bilakatzen du. Baina noski, bere energi iturriak eta beste edozein baliabide estrategiko ere hortz eta haginez defendatzeko prest dago. Zentzu honetan, ez dut uste Estatu Batuek, Kuwait inbadi-tzarekin benetako mehatxurik zegokeenik pentsatuko zutenik; munduak funtzionatu egin du sei hilabetetan zehar Irak eta Kuwaiteko petroliorik gabe eta bere prezioa egonkor mantendu da eta oso baxu mantendu ere. Horrek zera esan nahi du, badaudela gordailu alternatiboak (Arabia Saudi, Mexiko, etab.). Hala ere, petrolio-akaparatzeko honek, mehatxu politikoa zekarren, hots, Irak inguru hartako potentzia nagusi bilakatzea. Eta hori gertatzen uzteko ez zegoen prest.

Hirugarren ziurtapena berriz agenteari dagokio. Ez da noski Mendebalde osoa izan —eta are gutxiago Europa, eman duen ezintasun-lekzioarekin—, han ihardun duena, Estatu Batuak baizik.

Sobietarren lurjotzeak, mugitzeko gaitasuna —logistikoa eta teknologikoa— duen munduko herrialde bakar bihurturazi ditu Estatu Batuak eta gainera, inguruabar horietarako egokiak diren kanpo-politika eta armada dituen delako erakutsi.

Bitxia dena zera da, guzti hori bat etorri dela bere ekonomiaren unerik baxuenetakoarekin, aurrekontuko defizita eta kanpo-zorra ezin kontrolatu dituen unearekin alegia. Munduko herrialderik zorpetuena da, bere beherakada ekonomiko —industrialak bederen bai— jada hasia du. Bere ahalmenen gainetik bizi izaten ohitutako herrialdea da.

Inguruabar hauetan eta garaipenaren distira gorabehera, Golkoan izan duen ihardunak, aurreranzko ihesaldia gehiago dirudi, bere armada ordainketa-balantzaren lerro bihurtzeko saioa baino ez alegia; berez, gerra 30.000 milioi dolar kostatzen da eta jadanik 55.000 milioi kobratuak ditu.

Bere gainbeherada ekonomikoa bere buruzagitzarako ahalmenarekin konpentsatzeko modu bat baino ez da izan, edota gainbeherada horrek besteak bezalako herrialde bilaka eraz lezan ekiditekoa, Mendebaldeko beste bat gehiago izatea alegia. Japoniak eta Alemaniak, ekonomia garaitzaileek, beren menpekotasuna aitortu egin behar izan dute eta zintzo asko ordaindu ere bai. Estatu Batuak, berriro ere, uhinaren gailurrean daude, baina beren ekonomiak eskuak bete lan emango die.

Edonola ere, garaipen bat bera ere, galera bat bezain zail izan liteke irensten, edota beharbada zailago. Garaipen batek, sentikera batzuk sortzen ditu: botere erasoezin, adimen-gehiagotasun, pentsakera eta arrazoikera batzuekiko konfidantza, balore-sistema batengan fedea. Eta ziurrenik, horretatik ezertxo ere ez da justifikatuta egongo ez eta baliakorki oinarrituta ere.

Galtzen dutenek ikasi egiten dute eta garaitzen dutenek ez dute ezer ikasten, ez eta beren lehenaldia edo orainaldia kritikoki berraztertzen ere. Eta arrazoi asko samar dago fidakorrak eta baikorrak ez izateko.

Mendebaldeak, zientzi *corpus* bat eraiki eta bere ekonomia ikerkuntzan eta ezagutzan oinarrituta garatzen jakin duenak, bere adimen-gaitasunak eta pertsona-ekimenak hedatzeko sistema politiko egokia —demokrazia— sortu duenak, orain helburu arrunten zerbitzuan darabil ahalmen ho-

ri: kontsumo-gizartearen —errealitatearen mugekin joka ari dena— eta *statu quo*a mantentzeko baino zerbitzen ez duen botere militarren zerbitzuan alegia.

Garapen ekonomiko autonomoari ekiteko inolako ahalbidetik ez duten ia Afrika osoaren, Europako Ekialdearen, Hegoamerikako zati handiaren eta munduko beste zati batzuen porrota ikusten duten batzuek, a zer nolako hats-lasatzea sentituko duten, herrialde burujabe eta behar bezala deskolonizatuak direla egiaztatzean. Zernolako arazoak lituzkeen orain Europak, adibidez, deskolonizazioa bere garaian burutu izan ez balu. Irtenbide perfektua hauxe: abantaila guztiak (beren lehengaietarako irispidea) batere desabantailarik (gizon zuriaren karga) gabe.

Guzti honek, behin eta berrizko enfrentamenduen eskenategira garamatza, behartsuen (beltzaran eta baxuak gehienbat) eta aberatsen (horail eta altuak gehienbat) artean geroz eta gehiago zatitutako mundu batean. Inmigratzaile guztiak inperioaren mugetan arrastotan mantentzea bakar-bakarrik ere —orain Ekialdekoak ere bai— nahikoa arazo izan behar du. Arrazakeria, ezinbestean ugalduko da.

Kapitalismoaren gordailu den armada, orain jada seguruak izateari utzi dioten gure mugetatik kanpo dago. Kapitalismoaren eta sozialismoaren arteko enfrentamenduak zentzua izateari utzi eta sindikatuak sistemaren zati izatera pasa zirenez geroztik, sistema horrek kanpoko proletalgoa ustiatzen dihardu.

Hirugarren munduko krisi ekonomikoak, gero eta bortitzaigoak izango dira eta berek oinarritzko hornikuntzak— elikadura eta osasuna— ziurtatzeko izango duten ezgaitasuna gero eta nabarmenagoa. Hirugarren Mundua, herio-segada hirukotzean sartuta dago: superpopulazioa, hezkuntz gabezia eta lehengaien merkatuen gainbeherada. Gainera, bloke ekonomikoak edo merkatu komunak sortzeko ez dira gai izan, behar dituzten ekipo-ondasunak, teknologia edota kontsumo-gaiak saltzen dizkietenen aintza handiagorako.

Mendebalderako bidea ere ez zaie arr osa-krabelinezko ohatze gertatuko. Estatu Batuen krisiarekin, nazioarteko

ordena ekonomiko osoa jartzen da zalantzan: dolarra gordailu--moneta bezala, Hegoaldearen kanpo-zorra, merkatal babestailletza (GATT/AMBA Oren krisia; Arantzel eta Merkataritzari Buruzko Akordio Orokorra-rena), Europaren politika-sorkuntzaren geraldia, etabar. Beti bezala, aurreratutako Iparraldeak, bere burua razionalki antolatzeko baino atzeratutako Hegoaldea astintzeko gaitasun handiagoa erakusten du. Bere mundua bera ere, konplexu eta eraldagaitz bihurtu zaio. Gainera, badaki mugarik gabe iheska ezin daitekeela ibil eta egunen batean ingurugiroari, energiari, hirien hondamenari, gizartearen herenaren —behartsuen— bazterketari aurre egin beharko diela. Bere buruaren baitan ixteko joera ere, inoiz baino handiagoa izango da. Hegoaldeak ez du itxaron behar *zibilizatu* deitu munduaren aldetiko inolako irtenbiderik.

Mundua geroz eta txikiago bilakatuko da, distantziak geroz eta laburrago, baina bi kulturetako gizakiak —orain ez dago behartsu eta aberatsik besterik— zailtasun berberak dituzte komunikatzeko, elkar aditzeko, elkarrekin lan egiteko eta aberastasuna nahiz ezagutza administratzeko. Bestela esanda, beti bezalaxe gaudela alegia.

Euskaratzailea:

ANDONI SARRIEGI